

Avrupa Konseyi'nden Barışçılara Yeşil Işık

Güney Dinç

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, dini ve ahlaki inançları askerlik yapmalarına elvermeyen kişileri, bu yükümlülüğün dışına çıkaran bir karar aldı.

Savaşta gidenlerin yazgısında, ölmek de var, öldürmek de. İspar-talı Arkhidamos, İ.Ö. 367 yılında Arkadia'lılar ve Argolisler'le yaptığı savaşlardan utkuyla çıkarken, hiç yitik vermemiş. Arkhidamos'un öyküleşmiş başarısı, yeryüzünün bilinen tek "yitiksiz savaş"ı olarak anılıyor.

Geleneksel silahlarla savaşanlar, belki ölmeden dönmeyi düşleyebilirlerdi ama, yüz yüze geldikleri karşıtlarını öldürmek, yaşamda kalmanın zorunlu koşuluymuştu. Bu bağlamda, "savaşmak" ve "öldürmek" eş anlamlı kavramlar oluyordu.

Elli binden fazla nükleer başlıklı füzenin ateşlenmeyi beklediği günümüzde değişen ne var? Geriye sayma başlayınca, "tanrının yedi günde yarattığı", insanların milyonlarca yıl emek verdiği yeryüzü, birkaç saat içinde, üzerindeki tüm canlılarla birlikte yok olup gidecek...

Yaşamak için de olsa, karşıtlarını öldürmek, insan sevgisiyle bağdaşmayan bir olgu. Tanrı adına ordular kurulup seferler düzenlenen bir çağda, Leicester'li dokuma ustasının oğlu George Fox (1624-1691), İngiltere'den başlayıp, İskoçya'ya, Hollanda'ya, Almanya'ya ve giderek ABD'ne kadar uzanan yeni bir titreşimin öncülüğünü üstlendi. "Tanrının, kutsal ruh aracılığıyla, insanlarla doğrudan iletişim kurduğunu..." öne sürerek, din bezirganlarına karşı çıktı.

İnsanlarla tanrı arasında bağ kurduğu savlanan kilisenin, papazların, kutsal törenlerin gereksizliğini savundu. Gezgin Protestan vaiz Fox'un düşüncelerini izleyenler, "titreyenler" anlamına gelen, "quakerler" adıyla anılan kapalı bir topluluk oluşturdular. Kapalıydılar, çünkü, özgür düşünce ve inançları nedeniyle, içinde yaşadıkları toplumlar, onları özümseyemiyordu. Bağımsız davranışları, resmi dinsel kurumlara karşı çıkmaları, her dönemde baskı altına alınmaları sonucunu getiriyordu.

QUAKERLERİN ÖZGÜNLÜĞÜ

Örgütlerine "Hıristiyan Dostlar Derneği" adını veren quakerlerin özgünlüğü, laik davranışlarından, kutsal kitapları benimsemek yerine, kutsal ruhun esinlerine bağlı kalmalarından kaynaklanıyordu. İnsanın öldürülemezliği inancından yola çıkan quakerler, tüm savaşların karşısında oldular. İnsan öldüremeyecekleri için, askere gidip savaşmayı reddettiler. Köle ticaretini, zencilerin eşya gibi alınıp satılmasını, insanlık dışı davranışlar olarak nitelediler. Büyük savaş sırasında gerçekleştirdikleri barışa yönelik etkinliklerle, "Uluslararası Quaker Yardım Örgütü"ne bağlı İngiliz ve Amerikan kurulları, 1947 Nobel Barış Ödülü'nü kazandılar. Hemcinslerini öldürmemek için savaşların dışına kalmaya çabalayan quakerlerin ilginç yaşamları ABD'li sanatçılara esin kaynağı oldu. quakerlerin barışçı öykülerini, kıyasıya savaşan bir dünyadaki çelişkili konumlarını yansıtan oyunlar sergilendi, filmler yapıldı.

AVRUPA KONSEYİNİN KARARI

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, 9 Nisan 1987 günlü toplantısında, George Fox'un üçyüz yıllık düşlerini gerçekleştirmeye yönelen önemli bir

karar aldı. Dini ve ahlaki inançları askerlik yapmalarına elvermeyen kişileri, bu yükümlülüğün dışına çıkaran yöntemler önerdi. Tam çevirisini aşağıda sunduğumuz karar, doğrudan barışçı amaçlara yönelmekten çok, düşünce ve inanç özgürlüğüne yeni boyutlar getiren aydınlık bir belge niteliğinde. Quakerler gibi, insan öldürmeyi yadsıyan çeşitli inanç topluluklarına, askerlik dönemlerini, alternatif görevler karşılığında, silahsız bir ortamda geçirmek olanağını sağlıyor.

Avrupa Konseyi Dışişleri Bakan Yardımcılarının katıldığı Bakanlar Komitesi'nin kararına çekimser kalan Türkiye ve İsviçre temsilcileri, gerekçelerim açıklayan konuşmalarında, bu belgenin hükümetlerince kabul edilebilir nitelikte bulunmadığını bildirdiler. Yunan ve Kıbrıs delegeleri ise, hükümetlerinin Konsey önerilerini benimseyip benimsememe olanağını saklı tuttuğunu belirttiler. Karar durumundaki önerilerinin yeterince değerlendirilmediğini söyleyen İtalyan temsilcisi de, çekimser kaldı.

TÜRKİYE-AVRUPA UYUMSUZLUĞU

Avrupa'daki gelişmelere karşı düşmemek için çekimser oy veren, ancak, kararlaştırılan ilkelerin ülke içinde uygulanmasının olanaksızlığını kesin bir dille vurgulayan Türkiye temsilcisinin yaklaşımı, her geçen gün biraz daha somutlaşan Türkiye-Avrupa uyumsuzluğunun yeni bir örneği. Gerçekten, T. Ceza Yasası'nın 155. maddesine göre "... halkı askerlik hizmetinden soğutmak yolunda neşriyatta veya telkinatta..." bulunmak, suç sayılıyor. Askeri Ceza Yasası'nın 58. maddesi, bu tür davranışları, "...milli mukavemeti kırmak..." suçu olarak niteliyor. Yukarıda değindiğimiz ve askerlikle ilgili çeşitli suç tanımları nedeniyle, Bakanlar Komitesi kararının şimdilik Türkiye'de uygulanabilme olanağı bu-

lanmuyor.

Avrupa Konseyi'nin bu insancıl yaklaşımı, elbette gereğinden fazla abartılmamalı. Savaşan bir dünyada insanlığın barış özlemi, çağımızın gündemindeki belirleyici yerini koruyacaktır. F. Almanya'da ve Fransa'da, inançları nedeniyle savaşmayanlara, bir süreden beri askerlik yükümlülüğü zaten değişik biçimlerde uygulanıyor. Geri ve yan hizmet türünden görevler veriliyor. Kapitalizmin yarattığı inanç bunalımları içinde kıvrananların toplu intiharlara kadar gittikleri ABD'de hiç kuşku yok ki, quakerlerin saygın bir yeri var. Ancak insanlığın beklediği gerçek barış, mistisizmin tuzaklarına takılmayan sağlam temellere dayanmak zorunda. Azınlığa özgü ayrıcalıklarla savaşların önü alınamaz. Türkiye kamuoyunun bilmesi gereken bu önemli belge, kendi boyutları içinde değerlendirilmelidir.

AVRUPA KONSEYİ BAKANLAR KOMİTESİ

Tavsiye No. R. (87) 8

"Dini ya da ahlâki ilkeleri zorunlu askerlik hizmetine katılmayı yasaklayan kimselerin durumlarını (itirazlarını) gözönüne alan Bakanlar Komitesinin"

(9 Nisan 1987'deki 46. Bakan Ve-killeri Toplantısında Kabul Edilen Karar)

Bakanlar Komitesi, Avrupa Konseyi Sözleşmesi'nin 15. b. maddesi uyarınca,

Avrupa Konseyi'nin üyeleri arasında da daha fazla birliğe ulaşma amacını gözeterek,

İnsan hakları ve temel özgürlüklerin daha çok yaygınlaşması için ortak çabaların arzulandığını değerlendirerek,

Avrupa Konseyi'ne üye ülkelerin çoğunluğunda, askerlik hizmetinin temel yükümlülüklerden biri olduğunu belirterek,

Dini ve ahlaki inançları askerlik yapmalarına elvermeyen kişilerin bu durumlarının, zorunlu askerlik uygulamasında çıkardığı sorunları, gözeterek,

Askerlik yükümlülüğüne karşı inançtan gelen itirazların konsey üyesi bütün ülkelerde tanınmasını ve ortak ilkeler belirlenmesini dileyerek,

Üye ülkelerin bazılarında zorunlu askerlik hizmetine yönelen bu tür iti-

razlar henüz benimsenmediğinden, ilgili kişilerin sorunlarını çözmek için özel önlemler alınması gerektiğini vurgulayarak,

Üye ülkeler hükümetlerine, henüz yapmamışlarsa, ulusal yasa ve uygulamalarını aşağıdaki ilke ve kurallara uyarlamaları önerilir:

A- Temel İlke:

1- İnançları, kendilerine silah kullanmayı reddetme zorunluluğu getirdiği halde askerlik görevine çağrılan herkes, böyle bir yükümlülüğün kurtulma hakkına sahip olacaktır. Bu durumdaki kişilere alternatif görevler verilebilir.

B- Yöntem

2- Ülkeler, adayların vicdana dayalı itirazcı konumunda olup olmadıklarını saptamak amacıyla uygun yöntemler koyabilecekleri gibi, kişilerin benimsenebilecek nedenlerini belirten hukuksal düzenlemeler yapabilirler.

3- Bu önerinin kural ve ilkelerinin etkili bir biçimde uygulanması için, askere alınma durumundaki kişiler, hakları konusunda önceden bilgilendirileceklerdir. Bu amaçla devlet, gerekli bilgileri doğrudan ileticek, aksi halde, adayları bilgilendirmek isteyen özel kuruluşlara izin verecektir.

4- Adayların sınanması uygun bir

yöntem içinde yapılacak ve tüm güvenceleri kapsayacaktır.

5- Aday, ilk karara karşı bir kez itiraz (temyiz) hakkına sahip olacaktır,

6- İtirazları inceleyecek üst organ, askeri kuruluşlardan ayrı, bağımsız ve güvenceli bir kurum olacaktır.

7- Yasa, askerlik görevinin başlamasından sonra, ya da askeri eğitim sırasında oluşabilecek inanca dayalı itirazcı konumuna geçme istemlerinde, ilgisine, başvuru ve tanınan haklardan yararlanma olanağını sağlamalıdır.

C- Alternatif Hizmet:

8- Alternatif hizmet kararlaştırılırsa, ilkesel olarak, sivil nitelikte ve halkın ilgi alanı içinde olacaktır. Bununla birlikte, devlet, inançları silahların bireysel kullanımını yasaklayanlara, silahsız bir askerlik hizmeti örgütleyebilecektir.

9- Alternatif hizmet cezalandırıcı nitelikte olmayacaktır. Süresi, askerlik hizmetine göre, uygun sınırlar içinde tutulacaktır.

10- İnançları nedeniyle alternatif hizmeti yerine getirenlere, olağan askerlik görevini yapanlardan daha az mali ve sosyal hak tanınmayacaktır. İş edinme, unvan, emeklilik bakımlarından askerlik görevinde gözetilen ya sal hak ve koşullar, alternatif hizmete de aynen uygulanacaktır.

RUHİ SU DİNLETİSİ

1976'da
Kadıköy
Tiyatrosu
Dinletisi,
tamamı iki
plak/iki
kaset
halinde
plakçılarda